Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64 | Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr. | Herad: Odda

Emne: död begravelse | Bygdelag: Odda

Oppskr. av: Olav Ragde | Gard: Ragde

(adresse): Odda | G.nr. 27 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. 79 år gl. bonde

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Dödsvarsel

1. Det hende at folk såg ljos eller noko som dei kalla lyktemann fara etter vegen. Sume kunne og sjå fyrebod på ulende. Det hende ei kona som kom køyrande saman med mannen sin langs med eit vatn, dei skulde til bryllup. Og medan kona satt i kjerrestolen, vart ho vis med hest og mann nede i vatnet og sidan um sumaren druknar ein hest og mann (sitjande i sin karjol) på same staden som kona hadde vorte vis med.

2. Det hende og at sume kunne høyra snekkjeklakkinga på ei tid som varsel

3. — Nei det veit eg ikkje

4. Ja det er truleg, at sume var meir kjendevare enn andre; men kva dei ægjyplinde, det har eg ingi greida på

5. Nei det kjenner eg ikkje til.

6. Ja det har eg høyrt, at folk som låg på det siste, vart grådige på mat.

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

7. Nei det har aldrig hänt.

8. Dette er ogsa ukjent for meg.

9. Har aldrig höyrt um matta slettar.

10. Ja det kunne henda stundom

11. Og at presten fyrst kala med den sjäke og so dette ut naturleg.

12. Det kunne vel henda, at den sjuke vilde få tala velfara med sine vennar.

13. Det kunne vel henda stundom; men notta sers i so måte veit eg ikkje anna enn at dei bad um å verta gravlagd ved sida av ektemaken.

14. Det har voro so ymse både „flytta" „slutta sine dagar" „faren" „somna inn" og „lagt seg te kvila"

15. Ved å kjenna på pulsen og ved at kroppen vart kald og stiv.

16. Nei ikkje som eg veit.

17. Ja dersom dei var opne so. —

18. Det hende ogsa, at dei la ei balk under

19. Ja, dei fekk no veta det ganske snart

20. Det var ingen regel for det, kven som helst kunne varsla um det.

21. Det har eg aldrig höyrt um; men kanskje kreaturi fekk veta, at husbonden var faren.

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

22. – Som regel vart det sett uppe vendauga men elles vart det berre stilla med arbeid

23. Det var so ymse, etter som tykjelgi var.

24. Liket vart som regel lagt fram på ein benk fyer det skivna.

25. Nei, det vart berre lagt eit laken yver liket.

26. Det må helst vera meint halmen i sengi? elles er uttrykket ukjent her.

27. Ja. Sosnart liket var lagt i kista, vart halmen brend.

28. Ikkje utan det var gamalt, og mest utslete.

29. Sjå 27.

30. Det vart gjort ganske snart, etter som det var folk til å gjera det.

31. Det fall helst på ei dugande kvinna

32. Nei.

33. Ja.

34. Nei

35. Nei

36. Ja sjølsagt.

37. Nei det har og alltid hendt.

38. So vidt eg veit, brukta dei „å sveipa liket"

39. Det heiter likvseip.

40. Ja. eit liklaken var dubbelt, med den eine halva under og den andre ovanpå

13144

4

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

41. Nei det kjenner eg ikkje til.

42. Nei, berre underklær.

43. Det kunne vel henda; men elles var det nokk ymse med det.

44. Nei det trur eg ikkje; var nokon regel for.

45. Nei, ukjent for meg.

46. Nei, " " "

47. Hanskje; men eg kjenner ikkje til det.

48. Nei nokon skilnad var det visst ikkje. Kanskje det vart lagt ein blom på bringa.

49. Nei. det har eg aldrig høyrt gjete.

50. Det var vel ymse med det og?

51. Det var visstnokk ikring århundradskiftet.

52. No er alt å få kjøpt ferdig, og helst papir.

53. Ja.

54. Nei, det trur eg knapt.

55. Nei.

56. Nei.

57. Nei. det kan eg da aldrig tru.

58. Ja, det hende visst ofte.

59. Det var vel ymse med det også.

60. Ja, fyre den tid, det var kjøpetøy å få.

61. Ein vanleg snidkar, (handverkar)

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

62. Ja, som regel. Fargen vart lag av olja og kimrøyk

63. Det var då, dei var å få kjøpt ferdige.

64. Nei det kjenner eg ikkje til.

65. Ja, helst håvelsgarn

66. Det var vel ymse, anten garn, halm eller treull, og gjerne turt lauv.

67. Ja, no kan ein kjøpa alt ferdig, og fargen som regel kvit

68. Nei, det har eg aldrig høyrt um, i den tid eg har livt. I dei tidene tru eg kanskje?

69. Det er ukjent for meg.

70. Ja, det hende, at dei laga ein kross av granbar på kistelokket.

71. Nei, ikkje det eg veit.

72. Nei.

73. Nei.

74. Ja, det hende ofte at det samlast dei nærmaste grannar til ei kort andakt. namne ukjent?

75. Nei, ikkje det eg veit.

76. Kista stod som regel inne under andakti

77. Som regel vart det ikkje gjort noko sers, med pynting av rummet, um liket stod i eit rum for seg sjølv.

13144

6

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

78. Då vart helst ikkje gjenta noko anna enn sjölve kista

79. Det veit eg ikkje.

80. Eg har ikkje höyrt ùm noko slikt til dette bruk.

81. Nei; men på gravferdsdagen vart det strått med brakje- eller granbar i huset og ute i tunet.

82. Det var ingen fast regel for det.

83. Ja, lokket vart lagt på.

84. Det var ein vanleg firkanta kvit duk av lin eller fint lerefst.

85. Den vart kalla sveittaduk.

86. Det var ingen regel; so det kunne vera so ymse med det.

87. Ja. det vart fordeligt i 1931

88. Har aldri höyrt noko fråsegn om det, anna enn at dei som döyr heima, og ute på bygdi dei har kanskje den skikken enno; men elles ikkje i gravkapelle.

89. Nokon regel var det visst ikkje.

90. Sjölsagt var det slutt med större arbeid.

91. Nei. Det var vel nokso ymse.

92. Det sömde seg vel ikkje, å vera i godt humör, og skjemta og tjosa, den tid nokon kjære var vandra burt.

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

93. Noka sers lygrgjestrakt har ikkje vore det eg veit, anna enn at kvinnone gjikk med svart klut og svarte sokkar. Og ikkyare tid gjeng karane med eit svart band kring armen.

94. Nei. ikkje det eg kjenne til.

95. Nei. ukjent.

96 Nei. det har eg aldrig høyrt.

97. Nei. det er ukjent for meg

98. Som regel var det på ein yrkedag.

99. Det heite her likvaka

100. Dersom folk hadde store husrømme var det ofte inne; men var der mange folk og gardar, helt dei gjerne til på tunet.

101. Nei, ikkje då.

102. Noko klæde har eg ikkje høyrt gjete men kista var dekka med granbar, og i nyare tid med kransar

103. Ja ljos brukte dei gjerne å setja på kista, eit på kvar ende på kista

104. Eg har ikkje høyrt nokon skilna på det

105. Då sette dei ljosi vekk.

106. Nei. ingen bar ljos fyre kista.

107. Sjå 106.

108. " "

109. Nei. det har eg ikkje høyrt.

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

110. Eg har aldrig høyrt um noko slikt vokenatt her i bygdi.
111. Sjå 110.
112. Nei. ukjent her

113. Nei.

114. Ja, som regel er det vanleg

115. Det tok til sornart me fekk eigen prest i 1916

116. Då var det som vanleg ein mann frå bygdi som kjøkemeistar bå i likferdor og brudlaup.
117. Det hende, at folk fekk seg ein dram og gjerne ei skål øl fyr dei för med liket
118. Sjå 117.
119. Det var oftast 4 karar anten av nærast slekt eller frå nabolaget.
120. Nei det var ingen regel for det.
121. No er det på same måten.

122. Som regel med foten fyrst.
123. Nei det var ingen regel her.

124. Nei, det har eg aldrig høyrt um.
125. Ja. det vart strøyd med hakka brakel granbar
126 Det var visst ymse med det.
127. Nei; men dei song gjerne frå salmeboki medan dei bar like ut av huset eller tunet.
128. Ja bå kvinnor og menn fylgde med
129. til kjerkjegarden
130. So lenge eg kan minast.

131. Ja; Det vert då lettare for dei det varest.
132. Nei, det er ukjent
133. Nei, ukjent
134. Alle som har flag brukar å flaga ½ stong dei siste 50 år

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

135. Det kan kven som helst gjera.
136. Ja, det var og vanleg.
137. Det var når det leid um 1-2 timar.
138. Dei fleste heiser flagg til stangs ette ei tid; men det hender og, at det heng på ½ heile dagen
139. Nei.
140. Folk stod som regel stille med luva i handi medan fylgje for framum
141. Nei.
142. Nei aldrig, det eg veit.
143. Nei, det må i so fall vera på dei stadar som i eldre tider var lang bering.
144. Nei, det vei eg ikkje
145. Det vart då nytta eit svart klade.
146. Nei, det var ingen regel for det.
147. Det er ogso ukjent for meg.
148. Ja, det var vanleg, at folk som gjekk kunne fylgja med.
149. Nei, noko kappköyring vart det nok ikkje.
150. - Det var som regel, den som ligde hesten.
151. Var det lang veg, so sat han gjerne på; men for eit kort stykkje, gjekk han ved sida
152. Nei, ingen gang under transporten.
153. Nei, det kjenner eg ikkje til.
154. Det har eg ikkje höyrt noko um.
155. Har aldrig höyrt nemnt noko slikt i samband dei nämde dödsorsaker.
156. På jarnnen var det fleire karfolk med i fylgje, og dei tok seg av kista, og bar ut på kyrkjegarden

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

157. Nei, ikkje her i bygdi
158. Ingen „diske" her
159. Det var 4 – 6 karar i likfylgje"
160. Nei.
161. Nei
162. Nei
163. Ja. det hende stundom at gravferdi gjekk frå kyrkja.
164. Ja det vart songe ved gravi.
165 Nei.
166. Ja.
167. I kring 1890
168. Eg veit ikkje nokko anna navn enn „gravaren"
169. Då var det dei, som var med i gravferdi som gjorde det, samtidig. som gravferdsdagen
170. Nei, då var det gravaren som gjorde det.
171. Nei.
172. Ja. det veit eg sandeleg ikkje.
173. Dei sette som regel eit merke.
174. Det vart tidels fjølga med blomar og plantar.
175. No er det so ymse med tidi, og helst um våren og sumaren.
176. Ja det trur eg; Det er elles ukjent for meg.
177. Det trur eg den vart, boren gjenom porten
178. Nei!
179. Det skulle vera på norsida mot muren, har eg vert haurt?
180. Som andre born sjølsagt.
181. Ogso dei vart gravlagde på vanleg måte

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

182. Det vart kalla likvakla.
183. Det var kven som helst av huslyden
184. Nei.
185. Nei.
186. Ikkje noko serleg, anna enn sömeleg
187. Skulle höyra, um, de vilde vera gilde, og
vera med i gravferdi til N.N.
188. Nei, det var ingen regel
189. Det kunne og henda, dersom det var
skyldfolk langt vekke,
190. Som regel berre ein dag.
191. ingen fast regel; men vanleg tvo måltider
192. Nei det kjenner eg ikkje til.
193. Nei. Ukjent?
194. Nei. det var ingen regel for her.
195. Det fall av seg sjölv, at nemaste grenda
var med i gravferdi, og då kvilde ho arbeidet
196. Ja, gjestene hadde med seg det dei gav.
197. Nei, det er ukjent for meg.
198. Det veit eg ikkje
199. Nei, har ikkje höyrt um det.
200. Nei ukjent.
201. Det er ukjent for meg, anna enn det, at
det er heilt slutt med öl og brennevin
i likvaklor her i bygdi.
202. Som sagt er det slutt med bruk av alkohol.
203. Nei.
204. Ja, helst det, er det vanleg
205. Det var etter at folk slutta å senda bod
i krung, og lyste det i bladi, at alle som
vilde fylgja var velkomne
206. Ja, det kunne og höva; av ymse grunner.

13144

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

207. Ja. det hender for ein del, frå nære slekt og vener.

208. Nei Kransane vert pålagde, anten heime, eller ogso i Kapellet.

209. Sume av Kransane vert liggande på Kista ogso i gravi, og ein del vert lagde uppå gravi, der dei ligg til dei er heilt fulna.

210. Det vert som regel ei minnemaltid men utan alkohol, som vel er.

211. Ja, som oftaste på ein stad, der dei driv med matsalsal

212. Det tok dei til med so snart det kom, lokalaviser i bygde, for elring 50 år sidan.

Ja dette er då det vesle eg veit å forklåra um dette tema.

Ragde den 12/3-1957
Tyrdsamt
bonde Olav Ragde Odda

13144